Notiser

HD om tillsammans och i samförstånd

I 23 kap. 4 § BrB finns bestämmelser om medverkan till brott. Av andra stycket framgår att även annan än den som ”utfört gärningen” kan vara att bedöma som gärningsman. I åklagarnas gärningsbeskrivningar beskrivs sådana fall ofta genom att det sägs att gärningen utförts tillsammans och i samråd eller samförstånd med annan. Av en sökning bland rättsfallen i referatavdelningen i NJA framgår att den förra formuleringen efter tidigare enstaka förekomster började användas mer allmänt i början på 80-talet för att kring millennieskiftet ersättas med den senare. Vid det nordiska juristmötet år 2002 var ett av förhandlingsämnena också Tillsammans och i samförstånd — ett nytt begrepp för gärningsmannaskap. Referent var professor Suzanne Wennberg som därefter också behandlat frågan i en artikel i JT 2002–03, nr 3.

Högsta domstolen har nyligen i två fall tagit ställning till åtal som avsett gärningar som enligt gärningsbeskrivningen utförts ”tillsammans och i samråd”. Det första (dom den 28 oktober 2003 i mål B 2854-02) avsåg förvaring av narkotika. HD uttalade att det stod klart att den tilltalade inte i den mening som avses i 23 kap. 4 § första stycket brottsbalken utfört gärningen och att enbart ett godtagande av förvaringen uppenbarligen inte heller var tillräckligt för att den tilltalade skulle kunna anses vara gärningsman med stöd av 23 kap. 4 § andra stycket. HD övergick därefter till att pröva om den tilltalade genom att inte ingripa hade främjat förvaringen på ett sätt som var att bedöma som medhjälp till brottet.

Det andra fallet (dom den 22 december 2003 i mål B 1437-02) avsåg olovligt brukande av en bil. I domskälen uttalade HD att omständigheterna vid en bilfärd kunde vara sådana att det får anses vara berättigat att beteckna även andra än föraren som deltagit i färden som i vart fall medgärningsmän i den mening som avses i 23 kap. 4 § andra stycket. Enbart den omständigheten att någon följt med i en bil kunde emellertid enligt HD (majoriteten) inte anses vara tillräckligt för att någon skall anses vara medgärningsman. För detta bör krävas en sådan medverkan när det gäller exempelvis initierandet av färden eller färdväg eller färdsätt att själva brukandet framstår som ett för de medverkande gemensamt företag eller en gemensam verksamhet. Som målet förelåg till bedömning i HD (målet avgjordes på föredragning) hade det inte visats föreligga några sådana omständigheter. Att den tilltalade inte kunde betraktas som medgärningsman till brukandet uteslöt enligt vad HD uttalade inte att gärningen skulle kunna vara att bedöma som medhjälp till olovligt brukande. Detta förutsatte dock att den tilltalade genom sitt agerande kunde anses ha främjat det olovliga brukandet. Då det i målet inte förekom några uppgifter som kunde uppfattas som ett påstående om att den tilltalade på visst sätt hade främjat det olovliga brukandet fanns enligt HD inte heller förutsättningar för att döma RL för medhjälp till olovligt brukande.

Dag Victor

HD om otjänliga försök

Enligt 23 kap. 1 § BrB skall den som påbörjat utförandet av ett visst brott som inte fullbordats dömas för försök även när det inte förelegat någon fara för att handlingen skulle leda till brottets fullbordan om faran endast varit utesluten på grund av tillfälliga omständigheter. Om fa-

ran varit utesluten på grund av andra omständigheter är det däremot fråga om ett straffritt s.k. otjänligt försök.

I ett nyligen avgjort mål (dom den 23 december 2003 i mål B 2909-03) hade HD att ta ställning till ett åtal för försök till dråp. HD fann det utrett att den tilltalade med en pistol skjutit mot en stängd dörr för att träffa någon av dem som höll på att bryta sig in i en lägenheten och att han varit likgiltig för om den avsevärda risken för att någon skulle dödas skulle förverkligas (jfr NJA 2002 s. 449). Någon konkret fara för att brottet skulle fullbordas förelåg dock inte eftersom den dörr som den tilltalade sköt mot var en säkerhetsdörr. Frågan var om detta kunde anses vara en tillfällig omständighet.

Efter en redovisning av förarbetsuttalanden, tidigare praxis och doktrin anförde HD att det aktuella fallet skiljde sig från tidigare avgöranden i HD genom att det från början varit klart att avsikten att skjuta genom dörren inte skulle kunna förverkligas. Även om försöksbestämmelsen, inte minst av legalitetsskäl, i och för sig borde tolkas restriktivt fann HD att det var svårt att motivera att en principiell skillnad skulle göras mellan ett fall där faran för brottets fullbordan uteslutits på grund av att något av en tillfällighet inträffat innan brottet påbörjades och ett fall där det förelegat ett mer beständigt hinder mot brottets fullbordande, om det i båda fallen var fråga om omständigheter som från gärningsmannens utgångspunkt var slumpartade.

Vid en objektiv bedömning från tilltalades utgångspunkt fick det enligt HD anses ha varit antagligt att skottet skulle gå genom dörren och leda till uppsåtets förverkligande. ”Brottsplanen” som sådan var med andra ord värd att tas på allvar. Att någon konkret fara inte förelegat eftersom lägenheten var utrustad med en säkerhetsdörr fick enligt HD mot den bakgrunden sägas ha berott på sådana tillfälliga omständigheter som avses i 23 kap. 1 § brottsbalken varför försöket var straffbart.

Rättsfallet kan ses som ett ytterligare steg mot en subjektivt präglad försökslära även om det fortfarande får anses vara svårt att överblicka ”konsekvenserna av den försökskonception som HD gjort till sin” (Jareborg, Allmän kriminalrätt, s. 388).

En minoritet av två justitieråd frikände på den grunden att det inte kunde anses ställt utom varje rimligt tvivel att skottet avlossats uppsåtligen.

Domen i sin helhet finns tillgänglig på Högsta domstolens hemsida http://www.hogstadomstolen.se/.

Dag Victor

Personalnotiser

Justitiedepartementet

Regeringen har anställt

departementsrådet *Cecilia Bergman* att vara rättschef i Regeringskansliet (03-12-18).

Regeringskansliet har anställt

rättssakkunniga *Charlotte von Essen* som kansliråd med placering i departementet (03-11-18),

kanslirådet *Stefan Pärlhem* som ämnesråd med placering i departementet (03-11-20),

rättssakkunniga *Maria Hellberg* som kansliråd med placering i departementet (03-11-24),

hovrättsassessorn i Hovrätten över Skåne och Blekinge *Catharina Kihlefelt Bondesson* som rättssakkunnig med placering i departementet (03-11-26)

Departementschefen har anställt

Olle Stångberg som sekreterare i Förtroendekommissionen (SB 2002: 01) (03-11-13),

kammarrättsassessorn i Kammarrätten i Jönköping *Peder Liljeqvist*

som sekreterare i Offentlighets- och sekretesskommittén (Ju 1999:06) (03-12-12),

hovrättsrådet i Svea hovrätt *Petra Lundh* som sekreterare i utredningen om utvärdering av personskyddet för den centrala statsledningen (Ju 2003:11) (03-12-18),

Björn Kristiansson som biträdande sekreterare i kodgruppen inom Förtroendekommissionen (SB 2002:01) (03-12-19).

Hovrätterna

Hovrätten över Skåne och Blekinge har förordnat hovrättsfiskalen *Pontus Woxner* till hovrättsassessor (03-11-01),

Svea hovrätt har förordnat hovrättsfiskalen *Christina Kroon* till hovrättsassessor (03-11-06),

Svea hovrätt har förordnat hovrättsfiskalen *Joanna Gerholm* till hovrättsassessor (03-12-04),

Svea hovrätt har förordnat hovrättsfiskalen *Axel Peterson* till hovrättsassessor (04-01-15),

Göta hovrätt har förordnat hovrättsfiskalen *Mårten Unbeck* till hovrättsassessor (03-11-01),

Hovrätten för Nedre Norrland har förordnat hovrättsfiskalen *Karin Hellmont* till hovrättsassessor (03-10-15).

Tingsrätterna

Regeringen har utnämnt

lagmannen *Ylva Johansson* att vara lagman i Ångermanlands tingsrätt och länsrätten i Västernorrlands län (03-12-18).

Regeringen har anställt

hovrättsrådet *Anders Hagsgård* på en tidsbegränsad anställning som lagman i Alingsås tingsrätt.

Kammarrätterna

Kammarrätten i Jönköping har förordnat kammarrättsfiskalen *Marika Pock* till kammarrättsassessor (03-11-18),

Kammarrätten i Stockholm har förordnat kammarrättsfiskalerna *Catharina Gefvert, Kent Ladvall* och *Linda Nilsson* till kammarrättsassessorer (03-12-01),

Kammarrätten i Stockholm har förordnat kammarrättsfiskalerna *Eva Grönvall* och *Anna Skeppstedt* till kammarrättsassessorer (04-01-01).

Riksdagens ombudsmän

Riksdagen ombudsmän har anställt

kammarrättsassessorn *Maria Vereide Dahlberg* som rättssakkunnig föredragande hos Riksdagens ombudsmän (03-10-13).

Åklagarväsendet

Riksåklagaren har anställt

assistentåklagaren *Marie Skåninger* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Stockholm (03-11-01),

assistentåklagaren *Charlotta Sundström* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Umeå (03-11-01),

assistentåklagaren *Annika Rojas Wiberg* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Västerås (03-12-01),

assistentåklagaren *Jenny Ahlner Wetterqvist* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Stockholm (04-01-01),

assistentåklagaren *Ellen Aule* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Västerås (04-01-01),

assistentåklagaren *Arne Fors* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Stockholm (04-01-01),

assistentåklagaren *Oscar Strömblad* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Linköping (04-01-01),

assistentåklagaren *Jenny Alrud Ahrén* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Malmö (04-01-01),

assistentåklagaren *Jeanette Andersson* som kammaråklagare vid Åklagarmyndigheten i Göteborg (04-01-01).

Polisväsendet

Regeringen har utsett

länspolismästaren vid Polismyndigheten i Hallands län *Krister Jacobsson* som länspolismästare vid Polismyndigheten i Västra Götaland (03-11-13).

Sveriges advokatsamfund

Till nya ledamöter har antagits

Ann-Sophie Anderberg, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Stockholm, *Kristian Andersson*, Advokatfirman Hammar KB, Uddevalla, *Anders Appell*, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Stockholm, *Fredrik Berglund*, Advokat Claes Ottosson AB, Kungsbacka, *Camilla Bång Berg*, Advokataktiebolaget Nordic Law, Göteborg, *Sara Catoni*, Advokatfirman Vinge KB, Stockholm, *Susanne Classon*, White & Case Advokataktiebolag, Stockholm, *Karl-Oscar Dalin*, Gernandt & Danielsson Advokatbyrå AB, Stockholm, *Peter Eklund*, Advokaterna Ramshorn Andén och Thim, Eskilstuna, *Nicklas Gränsmarker*, Rosengrens Advokatbyrå i Göteborg AB, Göteborg, *Patrik Gustafsson-Sonne*, Advokatfirman Vinge KB, Malmö, *Carsten Helland*, Advokatfirman Glimstedt i Örebro län KB, Örebro. *Linda Hiljemark*, White & Case Advokataktiebolag, Stockholm, *Per Jadelind*, Juristbyrån Per Jadelind, Halmstad, *Petra Jansson*, Hansén Advokatbyrå AB, Stockholm, *Anders Karlsson*, Advokatfirman Åberg & Salmi KB, Stockholm, *Thomas Lakhall*, Advokatfirman Vinge KB, Göteborg, *Per Liljeborg*, Advokatfirman Bill Andréasson, Stockholm, *Fredrik Lindblom*, White & Case Advokataktiebolag, Stockholm, *Gustav Linge*, Advokatfirman Gärde & Nordlin KB, Stockholm, *Daniel Modéus,* Celsus Advokatbyrå HB, Stockholm, *Gabriella Nordwall*, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Göteborg, *Christina Nyström*, Advokatfirman Delphi & Co KB, Stockholm, *Jonas Pålshammar*, Bogaert & Vandemeulebroeke, Bryssel, *Jonas Rosengren*, Advokatfirman Vinge KB, Göteborg, *Robert Stromberg*, Advokatfirman Cederquist KB, Stockholm, *Anna L. Sundén*, Advokatfirman Hedelin AB, Lund, *Marie Thors*, Advokatfirman Abersten HB, Örnsköldsvik, *Richard Wachtmeister*, Advokatfirman Werner HB, Karlskrona, *Helena Williamsson*, Gernandt & Danielsson Advokatbyrå AB, Stockholm, *Caroline Ygge*, Advokatfirman Delphi & Co KB, Göteborg, *Niklas Åstenius*, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Malmö (03-10-02),

Kaisa Adlercreutz, Magnusson Wahlin Qvist Stanbrook, Göteborg, *Erik Ahlström*, Advokat Ulric Sundström, Lund, *Fredrik Almer*, Advokatfirman Per Olof Almer, Skövde, *Annika Andersson*, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Stockholm, *David Aversten*, Advokatfirman Vinge KB, Stockholm, *Rickard Axelsson*, Juristfirman R. Axelsson AB, Göteborg, *Henrik Bengtsson*, Advokatfirman Delphi & Co KB, Stockholm, *Achim Berge*, Blanke Meier Evers, Stockholm, *John Billing*, Stockholms Advokatbyrå HB, Stockholm, *Karin Burling*, Advokatfirman Lindh Stabell Horten KB, Stockholm, *Pernilla Carlsson*, Advokatfirman Cederquist KB, Stockholm, *Jan Darlin*, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Stockholm, *Marie Darsenius,* Advokatfirman Levin & Partners HB, Stockholm, *Ulla-Carin Djerf*, Advokatfirman Glimstedt Jönköping HB, Jönköping, *Tor Dunér*, Dunér Juridik AB, Täby, *Mårten Edenroth,* Edenroth Juridik, Täby, *Mirja Ekdahl*, Linklaters Advokatbyrå AB, Malmö, *Fabian Ekeblad*, Advokatfirman Vinge KB, Stockholm, *Marianne Eriksson*, Advokatfirman Nordia KB, Stockholm, *Sven Fjellander,* Advokatfirman Engström & Co AB, Malmö, *Ulf Forsgren*, Gärde Wesslau Advokatbyrå KB, Stockholm, *Malin Frykman*, Gernandt & Danielsson Advokatbyrå AB, Stockholm, *Linda Fröberg,* Advokat Claes Ottosson AB, Kungsbacka, *Staffan Hjert*, Advokatfirman Foyen & Co HB, Stockholm, *Carl Hofvendahl,* Advokatfirman Sven-Eric Ohlsson AB, Malmö, *Henrik Hybbinette,* Holm Advokatbyrå, Stockholm, *Helene Håkansson*, Herslow & Holme HB Advokatbyrå, Malmö, *Hanna Jessing*, Lindskog Malmström Advokatbyrå KB, Stockholm, *Lena Johansson*, Advokatfirman Lindahl KB, Helsingborg, *Ulrika Karner*, Holm Advokatbyrå, Stockholm, *John Keränen*, Linklaters Advokatbyrå AB, Stockholm, *Sophia Lagerholm,* Advokatfirman Delphi & Co AB, Malmö, *Helena Larson*, Advokatfirman Vinge KB, Stockholm, *Hanna Larsson,* Setter-

walls Advokatbyrå, Stockholm, *Henrik Larsson,* Setterwalls Advokatbyrå, Stockholm, *Åsa Laurin,* Advokatfirman Vinge KB, Stockholm, *Richard Lenemark,* Advokatfirman Delphi & Co KB, Stockholm, *Sara Malmgren,* Advokatfirman Foyen & Co HB, Stockholm, *Lars Matton,* Hellström & Partners Advokatbyrå KB, Stockholm, *Anders Nilsson,* Wistrand Advokatbyrå, Stockholm, *Kjell Nordenås,* Juristhuset-Lawhouse, Stockholm, *Johan Nordgren,* Ahlford Advokatbyrå AB, Uppsala, *Annika Olsson,* Setterwalls Advokatbyrå i Malmö AB, Malmö, *Helene Palm,* Advokatfirman Delphi & Co KB, Stockholm, *Torbjörn Persson,* Juristbyrån Torbjörn Persson, Västerås, *Mattias Rosengren,* Advokatfirman Vinge KB, Stockholm, *Per Sanmark,* Advokatfirman Fylgia KB, Stockholm, *Karin Svensén,* Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Stockholm, *Patrik Svensson,* Advokatfirman Andersson & Ekberg HB, Malmö, *Charlotta Trobbe,* Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Göteborg, *Anna Ulfsdotter Forssell,* Advokatfirman Delphi & Co KB, Stockholm, *Hedvig Wallander,* Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Stockholm, *Thomas Weilander,* Advokaterna Bastling & Isaksson HB, Stockholm, *Jenny Wentrup,* Wistrand Advokatbyrå, Stockholm, *Anna Wilbe,* Linklaters Advokatbyrå AB, Stockholm, *Johan Öberg,* Öberg Heijne Advokatbyrå KB, Stockholm (03-11-06 och 03-11-07).

I detta häfte (s. 1–104) har medverkat bl.a.

Nils Jareborg, professor emeritus i straffrätt
Per Henrik Lindblom, professor emeritus i processrätt
Hans Danelius, f.d. justitieråd
Lennart Pålsson, professor emeritus i internationell rätt
Lars Haglind, kanslichef i Riksdagens lagutskott
Anders Norin, föredragande i Riksdagens lagutskott
Bo Svensson, justitieråd
Johan Hirschfeldt, president i Svea hovrätt